

Soru-Cevap

Râcih İle Mercuh Arasında Şerî Kaideler

Muhammed İbrahim'e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Kerim kardeşimiz ve değerli Âlimimiz, aşağıdaki soruya cevap vermenizi rica ediyorum:

Muamelatlarda aslolan mubah ve helal olmasıdır sözü, dört mezhebin kitlelerine atfedilen ve üzerinde dikkatle düşünülmesi ve araştırılması gereken bir sözdür...

Bu aslolan, sonradan gelenler arasında da yaygın olarak söylenmiştir ancak içerisinde bu asla vakıf olmadığımız oldukça eski kitaplardır. Nitekim Hanefî usulcülerinden olan (bu kaidenin onlar arasında da yaygın olarak kullanıldığı söylenir) İbn Necîm el-Hanefî sadece iki kaide zikretmiştir:

Eşyalarda aslolan tahrim delili olmadıkça mubah olmasıdır.

Cimada aslolan haram olmasıdır.

Soru; cima, kerim Şarî tarafından korunuyorsa, asıl olarak haram kılması nesli korumak içindir!! O zaman bunun, mallarda ve mali işlemlerde de sabit olduğu görünmüyor mu ya da en azından onda asıl olan helal olmasıdır denilmez mi... Bu nedenle bir hüküm vermek için muamelat meselelerini genel kuralları kapsamında incelemek gerekiyor. Zira Şâri, nesli koruduğu gibi malları da korumuştur...

Ben, özellikle bu meselede alimlerin ve usulcülerin tüm söylemiş olduklarını takip etmediğim için yanılıyor da olabilirim...

Çünkü tehlikeli olan, meselenin vakıasını ve ele alınan delilleri incelemeden muasır muamelatların tüm şekillerinde, (muamelatlarda asıl olan helal olmasıdır) kaidesiyle amel etmenin helal olduğu sözünü benimsememizdir.

Bu kaidenin sıhhati nedir? Fakihler de bunu söylemiş midir?

Lübnan'dan Ebu Zekerriyya tarafından gönderilmiştir.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Ey kardeşim, bazı müçtehitlerin kaideleri bizim tarafımızdan mercuh olup bunlardan biri de sizin bahsetmiş olduğunuz (muamelatlarda aslolan helal olmasıdır.) Ancak delillerinin kuvvetli olmasından dolayı bizim onayladığımız ve benimsediğimiz, (Eşyalarda aslolan tahrim delili olmadıkça mubah olmasıdır) ve (fiillerde aslolan şerî hükme bağlı kalmaktır): Bir dizi başka kaideleri de ele aldık ve bunların racih olmadığını açıkladık. İşte size bunun açıklaması:

Birincisi: İslam Şahsiyeti'nin üçüncü cildinin (Şeriat Gelmeden Önce Hüküm Yoktur) bölümünde şöyle geçmektedir:

[Buna göre izni olmaksızın Allahu Teala'nın mülkünde tasarruf etmek, mahlûkata kıyasen haramdır bahanesiyle **eşyada ve fiillerde aslolan haramlıktır** denilmez; Çünkü ayet, Allah'ın, Rasul göndermedikçe azap etmeyeceği ve hükmü açıklamadıkça sorumlu tutmayacağı hususunda gayet açıktır. Üstelik mahlûkat zarar görür, Allah Subhanehu ve Teala ise menfaat ve zarardan münezzehtir.

Aynı şekilde şöyle de denilmez: Mefsedet ve mülk sahibine zarar verici emareden hâli bir faydalanma mubahtır bahanesiyle **fiillerde ve eşyada aslolan ibahattır**. Böyle denilmez. Çünkü ayetin mefhumu, insanın, Rasul'ün getirdikleri ile mukayyet olmasıdır; Zira o, buna muhalefet etmesinden dolayı azap görecektir. Öyleyse aslolan, Rasul'e ittiba etmek ve onun risaletinin hükümleriyle kayıtlı kalmaktır, yoksa aslolan, mubahlık yani kayıtlı kalmamak değildir. Çünkü hüküm ayetlerinin umumu, şeriata müracaat etmenin ve onunla kayıtlı kalmanın vucubiyetine delalet eder. Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **“وَمَا اخْلَقْتُ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ”** [Şura 10] Ve şöyle buyurmuştur: **“BİR ŞEY HAKKINDA İHTİLAFA DÜŞERSENİZ, ONUN HÜKMÜ ALLAH'A AİTTİR.”** [Şura 10] Ve şöyle buyurmuştur: **“BİR ŞEYDE ÇEKİŞİRSENİZ, ONU ALLAH VE RASUL'E GÖTÜRÜNÜZ.”** [Nisa 59] Ve şöyle buyurmuştur: **“وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ”** [Nahl 89] Çünkü Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem de Dârukutnî'nin rivayet ettiğine göre şöyle buyurmuştur: **كُلُّ أَمْرٍ لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا**

فَهُوَ رَدٌّ **“Kim emrimiz üzere olmayan bir amel işlerse o reddedilir.”** Bu, aslolanın şeriatı ittiba etmek ve onunla kayıtlı kalmak olduğuna delalet eder. Çünkü mefsedet ve mülk sahibine zarar verici emareden hâli olan faydalanma, mubahlığa bir hüccet değildir...

Aynı şekilde şöyle de denilmez: **Eşyada aslolan tevakkuf etmek ve hüküm vermemektir.** Çünkü tevakkuf, amelin ve şerî hükümün ihmal edilmesi demektir. Bu ise caiz değildir. Çünkü Kur'an ve sünnette sabit olan, bilinmediği anda hüküm hakkında sormaktır. Tevakkuf etmek ve hüküm vermemek değildir. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ **“Eğer bilmiyorsanız zikir (ilim) ehline sorun.”** [Enbiya 7] Sallallahu Aleyhi ve Sellem de, teyemmüm hadisinde Ebu Davud'un Cabir'den rivayet ettiğine göre şöyle buyurmuştur: أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا فَإِنَّمَا شَفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ **“Bilmiyorlarsa sorsalardı ya? Zira cehaletin şifası, sormaktır.”** Bu, aslolanın tevakkuf ve hüküm vermemek olmadığına delalet eder.

Buna göre Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bisetinden sonra hüküm şeriatı aittir ve şeriat gelmeden önce hüküm yoktur; Bu nedenle hüküm, şeriatın gelmesine yani tek bir meseleye ilişkin şerî bir delilin varlığına bağlıdır; bundan dolayı, hüküm ancak delilden verilir. Ayrıca sadece şeriat geldikten sonra hüküm verilir. Aslolan şeriatıta hüküm hakkında araştırma yapmaktır. Yani aslolan hükme ilişkin şerî delil hakkında şeriatıtan araştırma yapmaktır...

Böylece **“insanın fiillerinde aslolan, Allah'ın hükmüyle kayıtlı kalmaktır”** şerî kaidesi, bir Müslümanın bir fiile ancak, bu fiil hakkında Şari'in hitabından Allah'ın hükmünü öğrendikten sonra yönelmesinin caiz olduğunu teyit etmektedir. Zira mubahlık, şerî hükümlerden bir hükümdür. Ona dair şeriatıtan bir delilin olması gerekir...

Bu, fiiller açısından. Eşyalar açısından olana gelince; bunlar fiiller ile ilgili olanlardır. Zira **tahrim delili varit olmadıkça bunlarda aslolan mubahlıktır.** Eşyada aslolan, mubah olmasıdır. Haram olduğuna dair şerî bir delil varit olmadıkça haram olmaz; böyledir çünkü şerî nâsslar, eşyanın tamamını mubah kılmıştır. Bu nâsslar, her şeyi kapsayacak şekilde âmm olarak gelmiştir. Allahu Teala şöyle buyurmuştur: يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا **“Görmedin mi, Allah yeryüzündeki şeyleri size amade kıldı.”** [Lokman 20] Allah'ın yeryüzündeki şeylerin hepsini insana amade kılmasının manası, yeryüzündeki her şeyi mubah kılmasıdır. Allahu Teala şöyle buyurmuştur: يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا **“Ey insanlar, yeryüzündeki şeylerin helal ve temiz olanlarından yiye.”** [Bakara 168] Ve şöyle buyurmuştur: يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا **“Ey ademoğulları, her mescit anında ziynetlerinizi alın ve yiye, için.”** [Araf 31] Ve şöyle buyurmuştur: هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ **“Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Şu halde yerin omuzlarında dolaşın ve O'nun rızından yiye.”** [Mülk 15] İşte böylece eşyanın mubahlığı hakkında gelen ayetlerin tamamı, âmm olarak geldi. Bunların umumlukları, eşyanın tamamının mubahlığına delalet eder. O halde bütün eşyanın mubahlığı, Şari'in genel hitabı ile gelmiştir. Onların mubahlıklarının delili, her şeyin mubahlığını getiren şerî nâsslardır. Bir şey haram olduğu zaman, bu umumu tahsis edip bu şeyin mubahlığının umumundan istisna edildiğine delalet eden bir nâss gerekir; bundan dolayı eşyada aslolan mubahlıktır. Bunun için şeriatın, eşyaları haram kıldığı zaman nâssın umumundan istisna ederek bizzat bu eşyaya dair bir nâss getirdiğini görürüz. Allahu Teala şöyle buyurmuştur: حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ **“Size ölü eti, kan ve domuz eti haram kılındı.”** [Maide 3] Ve Sallallahu Aleyhi ve Sellem, şöyle buyurmuştur: حُرِّمَتِ الْحَمْرُ لِعَيْنِهَا **“Hamr (içki), zatından dolayı haram kılındı.”** [Mebhut, İbn Abbas'tan rivayet etmiştir.] Şeriatın, eşyanın haramlığına ilişkin nâss olarak getirdiği husus, nâssın umumundan istisna edilmiştir. Bu ise aslolanın hilafıdır...]

Buradan ister sizin işaret ettiğiniz (muameleatlarda aslolan helal olmasıdır) şeklindeki kaideler olsun isterse bizim yukarıda işaret ettiğimiz bizim tarafımızdan tercih edilen kaideler gibi diğerleri olsun, fiiller ve eşyalarla ilgili doğru görüşün, bizim bahsetmiş olduğumuz şekilde olduğu ortaya çıkmaktadır; yani (fiillerde aslolan şerî hükme bağlı kalmaktır) ve (eşyalarda aslolan tahrim delili olmadıkça mubah olmasıdır).

Umarım bu kadar yeterli olmuştur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 29 Cumade'l Âhir 1441
M. 23/02/2020

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4019/>